

ETKİN OKUL TELEVİZYONUNUN ENGELLERİ*

Robert LEFRANC

Çeviren :
Ass. Dursun GÖKDAĞ

Bundan yirmi yıl kadar önce; mevcut eğitim sistemlerini zenginleştirme, daha bir etkin kılma ve giderek canlandırma konularında, tüm ülkeler televizyondan çok şey bekliyorlardı. Öyleki, kimileri, herşeyin olası, olanaksız hiçbir şeyin bulunmadığı yirminci yüzyılda, eğitim yetkililerinin, çağın en güçlü silahını ele geçirdiklerini bile düşünmüşlerdir.

Gerçekten okul televizyonu pek çok başarılar elde etmiştir. Bin dokuzyüz altmışlarda televizyon, özellikle öğretmenlerin eksikliklerini ya da yetersiz hazırlıklarını gidermek için geçici olarak kullanılmış ve bunda oldukça da başarılı olmuştur. Bu arada bilinçlenmeyi, belli sorun ve öğretilere olan ilgiyi de arttırmıştır. Örneğin matematikte olduğu gibi, yeni ya da değişikliğe uğramış bilim dallarına girişte geliştirilen stratejinin belkemiğini oluşturmuştur. Kimi ülkelerde okul televizyonu; özellikle yetişkin eğitiminde, geleneksel yöntemlerle yapılandan çok daha etkin tek çözümlü niteliği taşımıştır.

(*) «The Obstacles to Effective School Television», Educational Media International, No.2, 1978, s.22-25

Peki konunun bugünkü durumu nedir? Belirgin bir büyüden kurtulma, duraksama ve giderek bir gerilemeye tanık olmaktadır.

Yeni teknikler gün ışığını gördüğü, başka bir deyişle televizyon ve başka alanlarda olgunlaştığı zaman; okul televizyonu ergenlik çağını bitirip, gelecek için büyük ümit veriyorsa, onun şimdiki durumunu ve özellikle gelişmesine karşı koyan engelleri incelemekte yarar vardır.

1. TEKNİK ENGELLER

Gelişmiş ülkelerde, bu engeller önemsiz sayılıp hesaba katılmayabilir. Okulun bulunduğu yakın çevrede, bir arızayı giderebilecek yeterlikte bir tamirci bulmak her zaman olasıdır. Ya da her okul, bozulanın yerine koyabileceği çalışır durumda birkaç alıcıya sahip olabilir.

Fakat bir kısım gelişmekte olan ülkelerde dikkate değer teknik engeller vardır. Bir kere her yerde elektrik bulmak olası değildir. Bu durumda akü kullanma zorunluğu var ki; bunların yeniden doldurulmasının ciddi güçlükleri yanında, yayın şebekesinin de bu amaca göre kurulması gerekir. Ayrıca, elektrik bulunsa bile, çoğu kez bakım-onarım işleri yerinde yapılamamakta ve kırsal kesimlerdeki en yakın onarım yeri yüzlerce kilometre uzakta olabilmektedir. Televizyonun yaygın olarak kullanıldığı Fildişi Sahili'nde, tüm ülke düzeyinde; Hindistan'da ise uydularla yapılan yayın kapsamına giren köylerde ilk yapılan iş, bakım-onarım ağının kurulması olmuştur.

2. EKONOMİK ENGELLER

Bu engeller: i) okul donatımı; ii) yapım maliyeti; iii) yayın maliyeti olmak üzere üç başlık altında incelenebilir.

Eğer her okul için bir ya da iki televizyon alıcısı ile yetinilmezse ki, bu sayının yetersiz olduğu açıktır, çok sayıdaki okulun donatımı büyük yatırımı gerektirir. Gerekli olan sayı, Kuveyt'te olduğu gibi sınıf başına en çok iki alıcıdır.

Bugün dünyadaki böyle okullar, yayınların siyah-beyaz olması nedeniyle; siyah-beyaz alıcılarla donatılmıştır. Bir ya da daha

çok renkli kanala sahip ülkelerde bile, parasal nedenlerle, birçok okulda henüz renkli alıcılar yoktur.

Okul televizyonu büyük gülçüklerle, geleneksel öğretim programlarının tıpkısının yayınlanması engelini aştığında, yapım gideri yüksektir: Dekorları ile canlı yayınlar, oyuncular, program sunucuları, arşiv çekimleri için ödemeler vb. Bunlara ilişkin fiyatlar, tüm dünyada yaşam pahalılığundan daha hızlı yükselmektedir.

Okul televizyonu bir ülkedeki tüm okulları kapsayacak duruma geldiğinde, yayının kendisi de pahalıdır. Hatta elimizde, televizyon program yapımının Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlara gerçekleştirildiği; fakat yayına göre daha büyük olan televizyon şebeke giderleri nedeniyle, haftalık yayın saatlerinin her yıl biraz daha azaldığı ülke örnekleri vardır. Okul televizyonunun her yerde bir halk hizmeti olarak kabul edilmesi ve bu nedenle yapım-yayın hizmetlerinin televizyon kanallarınca yüklenilmesi zamanı çoktan gelmiştir.

3. KURUMSAL ENGELLER

Birçok ülkede gözlenen gerçek şudur: Televizyon ve okul dünyaları eğer bir yarışma durumunda değillerse, birbirlerini görmezlikten gelirler. Aynı üst kuruluşa bağlı olmadıklarında; her iki sistemin yapı, örgüt ve kavramları çatışmakta, sorunlar çıkmaktadır. Örneğin çok sayıda eğitim sistemi; aşağı yukarı zorunlu bir müfredat ve iyi saptanmış okul programları izlerler. Okul televizyonu genellikle bu programlara «allerji» duyar. Hatta, son derece katı, kendi işlevi ile uyumsuz bulduğu böylesine bir çerçeve içine girmeyi, ona uymayı da reddeder. Bu durumda televizyon yetersizdir.

Okul televizyonu programlarının planlanması; ilgi duymayan, ya da ilgilenmek için çağırılmayan okul yetkililerinin karışması olmadan yapılır. Bu birbirine dokunmadan yan yana yaşayan iki sistem; birbirine komşu, kapalı iki dünya demektir.

Okul televizyonu örgütlerinin eğitim sistemlerinin bir ünitesi olarak görev yaptığı yerlerde, bu tür sorunların daha az ortaya çıktığı da bilinmektedir. Ancak bu sorunlar bütünüyle ortadan kalkmaz, çünkü bu örgüt; her zaman kendi düşünceleri, savları

ve eğilimleri ile; küçük dünyasını yaratır. Bu durumuyla, eğitim yetkelerinin hizmetine girmede isteksiz ve çoğu kez daha bağımsız olma çabasını sürdürür.

4. EĞİTSEL ENGELLER

Hiç kuşkusuz engellerin en büyüğü eğitsel nitelikte olanlardır. Televizyonun eğitsel gücü çok önemlidir ve iyi bilinmektedir. Ancak bu özelliği nedeniyle; pekçok düş kırıklıkları ve terketmelerin özünde yatan engel ve sınırlılıklar ört-bas edilemez.

İşte birkaç örnek:

Programların Katılığı

Televizyon, önceden saptanmış bir programa göre belli gün ve saatlerde yayın yapar. Yayınların resmi ve dini törenler gibi zamanında ve düzenli olarak yapılması, çok sık ve haklı olarak belirtildiği gibi; güven duygusu ve olumlu bir etki yaratmaktadır.

Ancak, televizyon yayınları ile okul programlarının kesin olarak birlikte ve koşut yürütüldüğü ülkelerde bile, tüm özel durumların yayın saatine rastlatılması olası değildir. Örneğin, belli bir düzeydeki sınıf öğrencilerine yönelik bir İngilizce yayını, diyelim ki Çarşamba günü saat 15.00 de yayınlandı. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun; istemiş olsalar bile, o saatte o yayının seslendiği düzeydeki bir sınıfa dersleri olmadığı için programı izleyemeyecekleri açıktır.

Kuşkusuz bu izleyememe durumu ilkökul düzeyinde daha azdır. Sınıflarının tek yetkili ve sorumlusu olarak ilkökul öğretmenleri, kendi programlarını televizyon yayınlarına göre kolayca ayarlayabilmektedirler. Kimi televizyon kanallarının, yayınlarını günde iki ya da üç kez yinelenmeleri, okul programlarına uydurulmalarında büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Yine günümüzde, televizyon yayınlarının kayıt edilerek istendiğinde gösterilebilmesini de eklemek gerek. Kuşkusuz bu durum, sahip olunan olanaklarla sınırlı olup, pekçok okul bu kolaylıkları sağlayabilecek güçte değildir.

Araçların esnek olmayışı

Çok sayıda ülkede olduğu gibi okul televizyonu, derslerle bütünleştirilmesi oldukça güç 15, 20 ve 30 dakikalık programlar hazırlarlar. Bu durumda televizyonun; öğretim üzerinde aşırı yoğunlaşmış, onunla bütünleşememesi tehlikesi çıkmaktadır.

Yayınlar canlı ise; (ki hemen hemen hep böyledir) programın uyarılma ve yeniden düzenleme olanağı olmadan, baştan sona kendi bütünlüğü içinde kullanılma zorunluğu nedeniyle, yukarıdaki sakınca daha da büyümektedir.

Programların önceden teyplere kaydedilerek gerektiğinde kullanılmalarının yaygınlaştırılması, bu sorunları çözecektir.

Merkezcilik

Yerel istasyon ya da yayın şebekelerindeki durum bir yana, okul televizyonu sistemleri tüm bir ülke ya da en azından bir bölgeyi kapsar. Tüm Fransız okullarındaki sınıfların, aynı anda tek ve aynı konuyu işlediklerini bildiğini söylemekten gurur duymuş bir Fransız Milli Eğitim Bakanının sözünden alınmış; güvenilir bir merkezci yaklaşım (abartılmış biçimiyle) geçmişte çok örneklenmiştir. Fazlaca abartmaksızın, televizyon yardımıyla benzer bir ortam bulduğumuz kabul edilmelidir; aynı program bir anda ve aynı sınıflar için yayınlanabilmektedir.

Çağcıl eğitime uymada güçlük

Sürekli bir gelişim içinde olmayı savunan çağcıl eğitim ile; soruna uzak yetkililerin doğrudan doğruya karışmalarına, zorunlu toplantılara, hatta kimilerinin söylediği sınıfa zorla saldırıya karşı olan eğitim görüşü arasında kesin bir uyumsuzluk vardır.

Çocukların televizyon önündeki durgunlukları, onu, yaratıcılık isteyen yeni öğretim yöntemleri ile çeliştirmektedir şeklinde (oldukça yanlış) bir eleştiri de getirilmiştir. Fakat buradaki kusurlar, araçla öğretmen arasında ortaklaşadır.

Öğretmenlerin yanlış kullanmaları

Her okul televizyonu yayını, önceden izlenmeye hazırlanmalı ve sonra izlenmelidir. Yayınlarla ilişkin ek belgeler, bu konuya iliş-

kin öğütme ve öneriler içermektedir. Fakat kaç öğretmen bu ön hazırlıkları yerine getirme zahmetine katlanmaktadır? çoğu kez yapılan; televizyon alıcısı açıktır, kimisi izler, kimisi başka bir alıştırmaya geçer. Araçların sınıfta nasıl kullanılacakları konusunda öğretmenleri yeterli kılmak için; daha çok ve ayrıntılı bilgi önceden verilirse, yalnız tembel öğretmenlere özgü bu sakınca kalmayacaktır.

Televizyonun araçlar arasındaki yalnızlığı

Televizyonun niteliklerinden birisi, kendi başına çoklu iletişim aracı (multi-media) oluşudur. Başka deyişle televizyon, daha yapım aşamasında pek çok aracı kapsar, kullanır: Fotoğraflar, filmler, grafikler, ses ve önceden kaydedilmiş müzikler vb. Doğası gereği televizyon, değişik araçların birleşmesinden oluşmuş bir araçtır.

Onun bu niteliği; çok yanlış olarak televizyonun pek kısa bir zamanda öteki tüm araçların yerini alacağını düşünen kimi okul televizyonu yapımcılarını şımartan, hatta küstahlaştıran nedenlerden sadece birisidir.

Neyseki, moda olan deyimiyse televizyon; küçük iletişim araçları (small media) ya da hafif iletişim araçları (light media) nın tersine, büyük iletişim araçları (large media) veya ağır iletişim araçları (heavy media) gurubuna girer. Televizyon bir ağır endüstri ürünüdür ve bu ürünün tüketicisi okullardır; buna karşın kolayda iletişim araçları (tool media) okul içi yapılarda kullanılır. (x)

O nedenle televizyon, kendi görkemli yalnızlığından kurtarılarak, araçlar arasındaki gerçek öncü yerine oturtulmalıdır. Böylece çok daha önemli ve daha bütünleşik olacaktır. Çünkü, özde bir

---

Çevirenin notu :

(*) Küçük iletişim aracı (tool media), hafif iletişim araçları (light media): Bu deyimlerle, yapım ve kullanımı kolay olan kara tahta, diya, fotoğraf gibi araçlar kastedilmektedir.

Büyük iletişim araçları (large media), ağır iletişim araçları (heavy media): Hazırlanışı, dağıtımı ve kullanımı karmaşık işlemleri gerektiren televizyon, radyo ve film gibi araçların oluşturduğu gurup.

Kolayda iletişim araçları (tool media): Öğretme ve öğrenme amacıyla hem öğretmen, hemde öğrenci tarafından kullanılabilen ses bandı, fotoğraf makinesi, tv programlarını kaydedebilen aygıtlar vb.

ağır iletişim aracı (heavy medium) olmasına karşın; yayınların kaydedilmesi yoluyla bir hafif iletişim aracı (light medium) ve görüntü kayıt bandı yardımıyla kolayda iletişim aracı (tool medium) olabilir. Yapımcı ve yönetmenler, bunun, okul televizyonunun büyümesinin ve sürekliliğinin bir bedeli olduğunu kavramalıdır.

Tamamlayıcı belgelerin yetersizliği

Uzaktan denetimli çağcıl ğretim düzenleri, televizyonun ancak tek ve temel parçasını oluşturduğu kabul edilen çoklu iletişim araçları birimlerinin güzel örnekleridir. Bir programın yayınından önce ilgililere ulaştırılan basılı (klavuzlar, kitaplar, broşürler vb.) ve gr-işit (fotoğraflar, saydam resimler, ses kasetleri vb.) belgeleri programla birlikte kullanılır.

Kimi okul televizyon örgütleri, bu türde ve çok iyi bir destekleme sistemine sahiptirler. Öte yandan bazı ülkelerde, tek araçtan söz etmek olasıdır; yayınlar hemen hemen destekleyici gereçlerden (lojistikten) yoksun yapılırki bu çok ciddi bir sakıncadır. Bu tamamlayıcı belgelerin olmayışı nedeni eğer parasal ise; yayın sayısını azaltarak bu tür belgeleri desteklemek yeğlenmelidir. Bunun yapılması televizyonun kullanımında etkinlik için gereklidir.

Yansıma eksikliği

Okul televizyonu örgütleri; kayıtlar, delikli kartlar, kamuoyu yoklamaları, sormalı görüşmeler (mülakat) ya da öğretmenlerle yapılan çalışma toplantılarından yararlanmak gibi değişik yansıma (feed-back) düzenleri kurmuşlardır. Tüm bu sistemler yetersiz kalmakta; iletişim yine de büyük ölçüde tek yln ve vericiden alıcıya doğru olmaktadır.

Dahası, söz konusu yansıma düzenleri nisbeten başarılı olsa bile, etki ile tepki arasında geçen zaman ve dolayısıyla ürünlerin iyileştirilmesi zaman almaktadır. Yayınlanmakta olan bir dizi genellikle değiştirilmez ve gelen tepkilere göre yapılacak iyileştirmeler, ancak programın ikinci kez yayınlanması durumunda ya da yeni bir yapıma gidildiğinde dikkate alınır.

Gerçekte bu sınırlılık, en ciddi olanlardan birisidir. Tüm ağcıl eğitimde olduğu gibi; nerede bir «monolog» ortaya çıksa, orada

bir «diyalog» olacaktır. Bu nedenle yapımçı ve yayıncılar, hizmet götürülen kesime daha çok yakınlaştırılmalıdır. Bütün bir ülke çapında yayın yapan okul televizyonu sistemlerinin, en azından söz konusu düzenlerden beklenen kimi hizmetlerin belkide zamanı geçmiştir.

Yararlı ve etkili bir televizyona giden yolda pek çok engeller vardır. Bu nedenle biz de, kimilerinin yaptığı gibi karamsar bir tutum takınarak, okul televizyonunun çağı geçmiştir diyebilir miyiz? Bu, başlıca iki nedenden ötürü büyük bir yanlışlık olur:

Birincisi, anılan engellerin pek çoğunun üstesinden gelinemez. Kuşkusuz bu üstesinden gelme, tüm sorunlar için sözkonusu değildir. Yapımçı ve yayıncılar, önemsizce anılan güçlükleri görmezlikten gelemeyiz. Onlar, yayıncıların yapımlarını ve bu yapımların yayını bu engellere göre düzenlemek zorundadırlar.

İkinci neden, okul televizyonu uzun süre, bir bakıma iki kutup arasında sıkışıp; eğitim yetkeleriyle işbirliği yapma veya ayrı kalma; geleneksel eğitim sistemlerinin hemen hemen yerine geçecek tam bir öğretim sistemi olma veya söz konusu geleneksel öğretim sistemine ek ya da onun sadece yalın resimli gösterimi niteliğini taşıma arasında bocalayıp durmaktadır.

Artık televizyonun kendine özgü doğası üzerinde yeniden düşünmenin zamanı gelmiştir. Televizyon öğretim alanında, bir çeşit «her işin hizmetçisi» olma savından vazgeçtiğinde; eğitime başka hiçbir aracın yapamayacağı kendine özgü, eşi bulunmaz ve yeri doldurulamaz yardımlar yapacak, daha çok katkılarda bulunabilecek güçtedir. Televizyon, canlı ve önceden kaydedilmiş programları ile resim kayıt araçlarının ağır ve hafif türlerinin gücünü birleştirebileceği için bunları yapmak çok kolay olacaktır.

Ancak ondan sonra televizyon, gittikçe daha bir gerekli olacak ve sorun yarattığı düşünülen belli durumlar ortadan kalkacak, giderek bu engeller televizyon için gerçek birer üstünlük olacaktır.